

28 Mawrth 2018

Parthed: Argyfwng Ariannu Ysgolion

Annwyl **Arweinwydd Cyngor, Deilydd Portffolio Addysg, Prif Weithredwr, Cyfarwyddwr Addysg,**

Ysgrifennaf atoch i fynegi pryder dybryd UCAC ynghylch cyllidebau ysgolion ar gyfer y flwyddyn ariannol 2018-19. Mae'r undebau ar y cyd wedi cyfarfod gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (WLGA) i drafod ein pryderon a bydd cyfarfodydd yn parhau yn ystod y flwyddyn. Byddwn, hefyd, yn cwrdd â Chymdeithas Cyfarwyddwyr Addysg Cymru (ADEW) ar ddiwedd mis Ebrill ond credwn fod angen dwyn pryderon UCAC i'ch sylw cyn hynny.

Rydym yn ymwybodol o'r sefyllfa gyllidol heriol dros ben sy'n wynebu Awdurdodau Lleol ac yn awyddus i dynnu'ch sylw at sut mae'r problemau ariannol yn effeithio ein haelodau a'u disgyblion.

Mae ysgolion y sir yn wynebu sefyllfa ble nad oes modd osgoi gwneud toriadau sylweddol er mwyn ymdopi â'r diffyg ariannol. Golyga hynny doriadau i lefelau staffio, adnoddau, dysgu proffesiynol a bron â bod pob agwedd o weithgaredd yr ysgolion.

Dyma rai enghreifftiau o'r hyn sy'n digwydd eisoes o ganlyniad i'r sefyllfa ariannol, ac mi fyddwn yn siŵr o weld y sefyllfa'n gwaethygu dros y misoedd nesaf:

- **Maint dosbarthiadau'n cynyddu:** golyga hyn lai o sylw unigol i'r dysgwyr; cynnydd mewn llwyth gwaith i staff, yn enwedig marcio ac asesu; gall arwain at straen a salwch tymor hir ac athrawon yn gadael y proffesiwn
- **Dibyniaeth gynyddol ar staff cynorthwyol** yn hytrach nag athrawon cymwysedig: cymarebau staff:plant yn gwaethygu; cyflogau staff cynorthwyol yn cael eu cyllido drwy arian grant tymor byr; o ganlyniad mae'n gynyddol heriol i roi'r sylw dyledus i bob plentyn; mae llwyth gwaith trwm iawn a lefel annerbyniol o gyfrifoldeb a straen ar gynorthwywyr
- **Dibyniaeth gynyddol ar benaethiaid mewn ysgolion bach:** mae penaethiaid, sydd yn aml ag amserlen dysgu eu hunain, yn gwneud oriau dysgu ychwanegol er mwyn sicrhau bod staff yn cael amser Cynllunio, Paratoi ac Asesu (CPA) statudol; nid ydynt yn derbyn amser rheolaethol digonol; maent yn ymgymryd â rôl y Cydlynnydd Anghenion Dysgu Ychwanegol; gall hyn oll arwain at broblemau recriwtio a chadw i swyddi arweinwyr ysgol a sefyllfaoedd o straen a salwch tymor hir
- **Effeithiau negyddol ar y cwricwlwm, yn benodol:**
 - **Ileihad yn nifer yr oriau cyswllt i bynciau cwricwlaidd**
 - **athrawon yn gorfod dysgu ystod ehangach o bynciau:** pan fydd athrawon yn dysgu tu hwnt i'w harbenigedd, byddant wrth reswm yn dysgu llai o oriau o fewn eu harbenigedd; gall hyn effeithio'n negyddol ar safonau a'r gallu i ysbrydoli disgyblion; heb os, mae'n gallu achosi straen
 - **pynciau'n diflannu'n llwyr o'r cwricwlwm** (Cerddoriaeth, Drama; Ieithoedd Tramor Modern; pynciau galwedigaethol ac ati) am nad oes modd cyflogi athrawon â'r ystod o arbenigedd sydd ei angen, ac am nad oes modd cyfiawnhau rhedeg cwrs gyda nifer cymharol fach o ddisgyblion mwyach; gall ddigwydd i ddechrau gyda Safon Uwch, ond mae hynny yn ei dro yn effeithio ar opsiynau TGAU, ac wedyn ar Gyfnod Allweddol 3; effaith hyn yw cyfyngu ar opsiynau disgyblion o ran astudiaethau pellach a gyrfao, a cholli arbenigedd o'r staff; mae Llwybrau Dysgu 14-19 yn dadfeilio am nad oes cyllid bellach

- **Cystadleuaeth ddiangen a niweidiol am ddisgyblion ôl-16** oherwydd eu gwerth ariannol, gydag ysgolion a cholegau addysg bellach yn cystadlu amdanynt
- **Effeithiau negyddol ar amodau gwaith:** defnydd amhriodol o amser CPA; defnydd amhriodol o athrawon yr ysgol i gyflenwi yn lle cyd-weithwyr; ysgolion yn ailstrwythuro lwfansau cyfrifoldeb er mwyn arbed arian er nad oes llai o angen y cyfrifoldeb o fewn yr ysgol - toriad cyflog, felly i'r athrawon hynny; llawer o staff yn cytuno i leihau oriau er mwyn osgoi diswyddiadau yn yr ysgol; petai'r staff hyn yn cael eu diswyddo yn y dyfodol, byddai'r tâl diswyddo yn seiliedig ar y cyflog rhan amser
- **Prinder cyllid i gynnal a chadw adeiladau ysgolion:** gall hyn olygu fod ysgolion yn llefydd llai dymunol, llai addas, fwy heriol a hyd yn oed mwy peryglus i weithio ynddynt; mi all effeithio ar safonau addysgol

Yn naturiol, mae'r bygythiad parhaol i swyddi yn creu awyrgylch o ofn a digalondid ac mae'r tanseilio o ran amodau gwaith yn achosi straen a salwch. Mae UCAC yn gwrthwynebu'n llwyr unrhyw ddiswyddiadau gorfodol, ac yn eich atgoffa bod amodau gwaith athrawon yn statudol.

Yr eironi pennaf yw bod hyn oll yn mynd yn uniongyrchol yn erbyn uchelgais Llywodraeth Cymru o ran symud tuag at Gwricwlwm i Gymru erbyn 2022, cwricwlwm a fydd yn eang, hyblyg a rhyngddisgyblaethol. Heb sôn am awydd y Llywodraeth i hyrwyddo leithoedd Tramor Modern a phynciau STEM, i roi cefnogaeth i'n disgyblion mwyaf bregus, i drawsnewid y system Anghenion Dysgu Ychwanegol ac i gyrraedd Miliwn o Siaradwyr Cymraeg. Mae'r toriadau eisoes wedi effeithio ar weithgareddau anstatudol, megis gwersi offerynnol, ond nawr maent yn bygwth gofynion statudol.

Deallwn fod y sefyllfa hon yn deillio o'r setliad ariannol mae Awdurdodau Lleol wedi'i dderbyn gan Lywodraeth Cymru, a bod setliad Llywodraeth Cymru yn ei dro yn deillio o'r setliad gan Lywodraeth San Steffan. Mae'r lleihad mewn arian yn cael effaith ledled Cymru. Credwn fod ysgolion Cymru, sydd wedi wynebu sefyllfa ariannol heriol ers nifer o flynyddoedd, yn barod wedi gwneud arbedion lle mae'n bosib gwneud. Mae'r arweinwyr a staff yr ysgolion wedi gwneud y gorau o sefyllfa anodd dros ben er mwyn diogelu addysg a lles disgyblion.

Erbyn hyn, teimlwn fod y sefyllfa wedi cyrraedd pwynt ble bydd yr effaith ar y proffesiwn a'r disgyblion fel ei gilydd mor niweidiol bod rhaid ystyried y sefyllfa'n argyfwng. Mae'n rhaid i ni fel undeb godi llais yn erbyn y toriadau hyn a chyd-weithio i leihau'r effaith andwyol ar ein hysgolion.

Galwn am drafodaethau ar y cyd rhwng yr Awdurdod Lleol, yr undebau perthnasol, rhieni a disgyblion i weld sut allwn ni gydweithio i ddiogelu addysg o fewn y sir yn ystod y cyfnod echrydus hwn, a sut allwn ni bwysu – ar y cyd – ar Lywodraeth Cymru i leddfyr sefyllfa yn y tymor byr, a sicrhau setliadau ariannol gwell yn y dyfodol.

Yn gywir,

Elaine Edwards.

Elaine Edwards
Ysgrifennydd Cyffredinol

cc

Aelodau Cynulliad perthnasol